

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

K novému pojetí péče řádného hospodáře

Péče řádného hospodáře je podobně jako dobrá víra neurčitým právním pojmem, který své specifické obrysy nachází vždy až ad hoc v konkrétním případě. Pomocí institutu péče řádného hospodáře[1] jsme schopni posuzovat určité jednání konkrétní osoby v zákonem určeném postavení a vyvozovat z něho zákonem předpokládané důsledky. Jak se ale pojetí péče řádného hospodáře změnilo v souvislosti s rekodifikací soukromého práva od 1. 1. 2014?

Až do konce roku 2013 zákon (zákon č. [513/1991](#) Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů – dále také jako „ObchZ“) institut péče řádného hospodáře poměrně často používal, aniž by se ale jakkoliv věnoval jeho vysvětlení, jeho objasnění tak ponechával zcela na soudní praxi, na soudcovském nalézání práva.

Oproti tomu v nové právní úpravě účinné k počátku roku 2014 již určitou snahu o definování tohoto pojmu zaznamenat lze. Obecně, a to nejenom pro členy orgánů obchodních korporací, podle ustanovení § 6 odst. 1 nového občanského zákoníku (zákon č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník, v účinném znění – dále také jako „ObčZ“) platí teze, že každý je povinen jednat v právním styku poctivě. Ona poctivost je v českém právním řádu v podstatě novinkou, ačkoliv se jedná o synonymum výrazu dobrá víra, který ObčZ také hojně používá. Poctivost lze zjednodušeně chápat jako přesvědčení jednající osoby, že svým jednáním nepoškozuje práva jiné osoby.

Zvláštní právní úpravu, která se svým pojetím již velmi blíží pojetí péče řádného hospodáře dle zákona č. [90/2012](#) Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích – dále také jako „ZOK“), jenž z velké části nahradil úpravu ObchZ, nově nacházíme pro členy jakýchkoliv volených orgánů – a těmi jsou nejenom členové orgánů obchodních korporací, jako jsou jednatele, členové představenstev, dozorčích rad, správních rad apod., ale stejně tak i vykonavatelé veřejných funkcí například v územních samosprávných jednotkách jako jsou obce a kraje. Na základě ustanovení § 159 odst. 1 ObčZ je každý, kdo přijme funkci člena voleného orgánu, povinen vykonávat tuto funkci s nezbytnou loajalitou, s potřebnými znalostmi a s pečlivostí. Zákon zde rovnou také navrhuje k tomu, aby kdokoliv, kdo péče řádného hospodáře schopen není, ačkoliv to musel zjistit už v okamžiku přijetí funkce nebo i kdykoliv později během jejího výkonu, vyvodil z toho pro sebe důsledky (o jaké důsledky se má jednat, už ovšem zákon neříká - pravděpodobně ale půjde o vzdání se funkce nebo třeba alespoň o zajištění si potřebných informací či osvojení si určitých dovedností). Pokud tak člen voleného orgánu neučiní, předpokládá se (neprokáže-li se opak), že jedná nedbale, čímž se automaticky vystavuje s tím spojené odpovědnosti – ať už soukromoprávní, tak ale i trestně nebo správněprávní.

Hlavní vymezení a pojednání o péči řádného hospodáře se nachází v ZOK v části nazvané jako Pravidla jednání členů orgánu, a to sice v ustanoveních § 51 a následujících. Podle § 51 odst. 1 ZOK jedná s péčí řádného hospodáře ten, kdo jedná pečlivě a s potřebnými znalostmi a zároveň při

podnikatelském rozhodování, v němž mohl v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace; to ovšem neplatí, pokud nejde o rozhodování učiněné s nezbytnou loajalitou k obchodní korporaci.

Pojmovými atributy péče řádného hospodáře tedy podle ZOK jsou:

- pečlivost
- potřebné znalosti
- podnikatelské rozhodování
- dobrá víra
- rozumný předpoklad
- informované jednání
- jednání v obhajitelném zájmu obchodní korporace
- nezbytná loajalita

Netřeba samozřejmě dodávat, že každý z atributů péče řádného hospodáře nabývá různého rozměru a intenzity vždy v návaznosti na okolnosti konkrétní situace, ve které se daná osoba nachází. Je přitom nutné zdůraznit, že institut péče řádného hospodáře se užívá jenom v případech, kdy dochází k podnikatelskému rozhodování – na druhou stranu je každopádně velice obtížné rozlišit, co je a co není podnikatelské rozhodování, záleží tak bude většinou ad hoc na dané situaci.

Pokud všechny výše uvedené atributy (kumulativně) při jednání člena orgánu korporace dodrženy jsou, lze bezpochyby takové jednání označit za jednání s péčí řádného hospodáře a takový jednající člen se nemusí obávat negativních právních důsledků s tím spojených. Podle důvodové zprávy k ZOK je totiž péče řádného hospodáře postavena na koncepci, podle níž jedná-li (rozhoduje-li) někdo náležitě, informovaně a v zájmu společnosti, nemůže nést veškerá rizika, která mohou v rámci podnikání nastat. Způsobí-li tudíž jednající osoba, jež byla povinna jednat s péčí řádného hospodáře, korporaci, jejíhož orgánu je členem, jakoukoliv újmu či jiný negativní následek, neměla by za to být žádným způsobem postihována, pokud v daném případě skutečně s péčí řádného hospodáře jednala. Právní kvalita jednání v souladu se zákonnými požadavky na péči řádného hospodáře je tak pro jednající osobu v takovém případě jediným rozhodujícím kritériem. Dle § 52 odst. 1 ZOK se navíc jednání s péčí řádného hospodáře má vždy posuzovat s přihlédnutím k péči, jakou by v obdobné situaci vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba, pokud by byla v obdobném postavení. Nedá se tudíž říci, že by zákon na povinnost jednat s péčí řádného hospodáře kladl přehnaně tvrdé požadavky, když se zjevně spokojuje s péčí „rozumnou“.

Podle názoru autora se mimochodem v otázce péče řádného hospodáře nejedná vždy vyloženě o jednání aktivní ve smyslu komisivního chování facere (konat), ale spadají sem rovněž i omisivní druhy právního chování (omittere-zdržet se a pati-strpět) – člen orgánu korporace může povinnost péče řádného hospodáře porušit i například svou pasivitou v případě, kdy jednat má, avšak nejedná vůbec nebo jedná v nedostatečné míře.

Členům statutárního (!) orgánu kapitálové společnosti (vztahuje se tedy pouze na společnosti s ručením omezeným a na společnosti akciové, jelikož žádné jiné nejsou společnostmi kapitálovými – viz § 1 odst. 2 ZOK) zákon o obchodních korporacích dle ustanovení § 51 odst. 2 umožňuje částečně přenášet rozhodování o obchodním vedení na nejvyšší orgán obchodní korporace (čili kapitálové společnosti[2]), tedy na valnou hromadu, a to tím, že valnou hromadu požádá o udělení pokynu týkajícího se obchodního vedení (čímž je narušena separátně uložená působnost statutárního orgánu kapitálové společnosti, kterému jinak dle zákona obchodní vedení v plném rozsahu náleží [(viz ust. § 435 odst. 2 či § 460 odst. 1 ve spojení s § 463 odst. 4 a § 195 odst. 1 ZOK)]. I v takovém případě je však člen statutárního orgánu povinen jednat plně v souladu se zásadou péče řádného hospodáře[3] - formulace jeho žádosti o udělení pokynu týkajícího se obchodního vedení a následné

(ne)uposlechnutí valnou hromadou uděleného pokynu tak této povinnosti musí odpovídat. Je proto otázkou, jaký smysl vůbec zmíněné ustanovení má, když se člen statutárního orgánu ani v takovémto případě povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře (a tím ani odpovědnosti za způsobenou újmu) nezbaví.

V čem ale vlastně spočívá hlavní význam a tím i použitelnost institutu péče řádného hospodáře? Tento vyloženě právní fenomén slouží ve své podstatě jako regulativ náhrady způsobené újmy nebo případně povinnosti vrátit získaný prospěch. Obecně platí pravidlo, že osoba, která povinnost péče řádného hospodáře poruší, je povinna obchodní korporaci vydat prospěch, který v souvislosti s takovým svým jednáním získala (§ 53 odst. 1 ZOK). Náhrada takto nabytého prospěchu má přitom být učiněna v penězích, jestliže není možné vydání prospěchu nepeněžního. Novinkou v nové právní úpravě je možnost obchodní korporace dle § 53 odst. 3 ZOK uzavřít s osobou, která povinnost jednat s péčí řádného hospodáře poruší, smlouvu o vypořádání vzniklé újmy, ve které se sjedná způsob a výše její náhrady. Díky tomu pak postačí požadovat splnění uzavřené smlouvy a není nutné žalovat povinnou osobu k náhradě vzniklé újmy a prokazovat v rámci toho splnění všech předpokladů nutných ke vzniku povinnosti újmu uhradit. Zákon však k účinnosti takovéto smlouvy vyžaduje její schválení alespoň dvěma třetinami všech akcionářů, resp. společníků. Pochopitelně také ze zákona platí, že není možné jakkoliv omezit odpovědnost člena orgánu obchodní korporace, což je pravidlo, které jde ruku v ruce s povinností jednat vždy s péčí řádného hospodáře.

Kdykoliv dojde k soudnímu řízení, ve kterém se má posuzovat, zda člen orgánu obchodní korporace jednal s péčí řádného hospodáře, musí tento člen sám před soudem nést důkazní břemeno s tím spojené (§ 52 odst. 2 ZOK), leda by soud rozhodl, že to po něm není možné spravedlivě požadovat (totéž by mělo platit i v případě úpadku podle § 62 a 68 ZOK). Vzhledem k tomu, že dle ust. § 454 ObčZ je povinen s péčí řádného hospodáře jednat taktéž i prokurista při výkonu prokury, lze nepochybně dovozovat, že i on je povinen důkazní břemeno před soudem nést.

Institut péče řádného hospodáře v nové právní úpravě doznal značného vysvětlení, respektive zákonné definice, která vychází z dosavadní judikatury soudů a ze srovnatelné právní úpravy vyspělých zemí. Pro mnohé členy orgánů obchodních korporací se jedná o vítanou změnu, jelikož nově jsou určeny relativně jasné hranice přípustného jednání v rámci výkonu funkce členů obchodních korporací, což nemálo přispívá ke stabilitě a předvídatelnosti právních vztahů na našem území. Stále však zcela nepochybně zůstane na soudech, potažmo na právní teorii, aby se pojmu péče řádného hospodáře i nadále věnovaly a interpretačně jej dotvářely.

Mgr. Martin Šolc, LL.M.,
advokátní koncipient

autor působí v advokátní kanceláři MSB Legal, v.o.s.

[MSB Legal, v.o.s.](#)

Bucharova 1314/8
158 00 Praha 13

Tel.: +420 251 566 005

Fax: +420 251 566 006

e-mail: praha@msblegal.cz

[1] Všeobecný zákoník občanský (neboli tzv. ABGB) z roku 1811 používal rovněž výrazu „péče dobrého hospodáře“ či dokonce „péče pilného hospodáře“. Posledně uvedený výraz přitom zjevně kladl důraz na intenzitu a důslednost jednání.

[2] ZOK ve zmíněném ustanovení dosti nepochopitelně v jedné větě hovoří o kapitálové společnosti a hned na to o obchodní korporaci, což ovšem nejsou množiny, které by se vzájemně zcela překrývaly.

[3] Skutečnost, že se jedná o povinnost, lze seznat pouze z ustanovení § 51 odst. 2 a 53 odst. 1 ZOK.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [SCHEJBAL& PARTNERS stáli u získání jedné z prvních licencí dle MiCA v ČR](#)
- [Proč dnes více než polovina M&A transakcí ve střední Evropě nekončí podpisem](#)
- [Přehnaná, nebo důvodná prevence? Zajištění a utvrzení závazků v praxi](#)
- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. - zápis jednatelského oprávnění do obchodního rejstříku](#)
- [Prověřování zahraničních investic a kybernetická regulace: řízená služba jako nová transakční proměnná](#)
- [Předběžné opatření a další instituty k ochraně věřitelů při přeměnách](#)
- [Silná koruna: jaké dopady má posilující koruna na české firmy](#)
- [Problematické aspekty změn v úpravě odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobu](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 29.: Jednání za s.r.o. - jednatelé](#)